
Dana Linssen

Wie een film maakt kan bijna niet om het Filmfonds heen

Filmfinanciering in Nederland

Fragment uit *Take Me Somewhere Nice*. Fotografie: Emo Weemhoff, © Gusto Entertainment

Wie in Nederland een film wil maken kan bijna niet om het Filmfonds heen. Een inventarisatie van de belangrijkste financieringsmogelijkheden voor films in Nederland.

Filmfinanciering in Nederland is een van de meest risicovolle vormen van ondernemen. Neem bijvoorbeeld de best bezochte bioscoopfilm van 2018, *Bon Bini Holland 2*, met zo'n 400.000 verkochte kaartjes. Zelfs die film met een budget van 2,252 miljoen euro ontving om in productie te komen nog bijna een miljoen euro uit verschillende steunmaatregelen via het Nederlands Filmfonds. Eigenlijk is het een heel simpel rekensommetje: deel het budget van een film door de prijs van een gemiddeld bioscoopkaartje en je weet hoeveel kaartjes je moet verkopen om een film uit de kosten te laten komen.

Neem dan een van de meest succesvolle artfilms van dit jaar, *Take Me Somewhere Nice* van Ena Sendijarevic, geselecteerd voor zo'n 40 internationale festivals, en winnaar van meerdere (hoofd)prijzen, met tot nu toe 12.000 bezoekers op een budget van ongeveer 1,2 miljoen, en dat rekensommetje wordt opeens een stuk genuanceerder. Zeker als je daar nog bij optelt dat de gemiddelde filmbezoeker in Nederland in 2018 2,1 keer per jaar naar de bioscoop ging en dat er in Nederland gemiddeld 450 films per jaar in de bioscopen worden uitgebracht. En dat zijn niet alleen Nederlandse films. Grote, doorgaans Amerikaanse producties kapten een groot deel van het publiek en de winst. De algemene consensus is dat film duur is en de Nederlandse film (door budgetten en taalgebied) een relatief klein afzetgebied heeft. Er zijn maar heel weinig voorbeelden van films die erin zijn geslaagd om geheel uit de kosten te komen, zoals dameskomedie *Gooische vrouwen* of jeugdfilm *Mees Kees*. Dus moet er hoe dan ook geld bij. Net zoals in alle Europese filmproducerende landen. We vormen op dat gebied dus zeker geen uitzondering.

Filmfonds

Natuurlijk worden niet alle films voor de bioscoop geproduceerd. Televisie, streaming-platforms, kunstinstellingen en internet vormen een belangrijke afzetmarkt. Toch richt onderstaande inventarisatie zich primair op de belangrijkste financieringsmogelijkheden voor films die bedoeld zijn voor bioscoopvertoning. Maar het is goed om in gedachten te houden dat film geen statisch, maar een levend product is, waardoor er altijd meer uitzonderingen dan regels bestaan en Nederland een heel fijnmazig netwerk kent

om al die uitzonderingen te bedienen. Het doel van deze balans is dan ook geen evaluatie. Het moge duidelijk zijn dat elke steunmaatregel periodiek onder vuur ligt, dit jaar nog door een sectorbrede enquête georganiseerd door het Filmmakersinitiatief¹, waaruit onder andere klonk dat men vond dat het Filmfonds te weinig risico nam bij het ondersteunen van producties, maar ook dat filmmakers zelf de lat te laag leggen (Filmmakersinitiatief 2018 2019).

Wie in Nederland een film wil maken kan bijna niet om het Filmfonds heen, een van de zes cultuurfondsen die door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap zijn ingesteld om diverse soorten subsidies te beheren en verdelen. Bijna 90 procent van het gehele film-aanbod wordt voor bijna de helft van het budget gefinancierd door bijdragen via het Filmfonds. Dat wil zeggen dat zoiets als de 'onafhankelijke film' – een begrip uit de Amerikaanse film-productie dat aangeeft dat een film niet door een van de grote studio's, mediaconglomeraten of hun dochtermaatschappijen is geproduceerd, maar ook duidt op een bepaalde onafhankelijke, want ongereguleerde geest – in Nederland eigenlijk niet bestaat.

Naast allerhande filmactiviteiten op het gebied van distributie en educatie ondersteunt het Filmfonds voornamelijk de ontwikkeling, realisering en distributie van diverse film-producties, van speelfilms en documentaires tot animatiefilms, experimentele en korte films. Het heeft daarvoor jaarlijks een budget van 26,1 miljoen euro beschikbaar (in de beleidsperiode 2017-2020). Daarnaast is er via de semi-autonome industriemaatregel de Netherlands Film Production Incentive op jaarbasis 19,25 miljoen euro beschikbaar. Volgens de Facts & Figures van het Fonds is het gemiddelde budget voor de productie van een Nederlandse speelfilm 2 miljoen euro (Netherlands Film Fund 2018). Dit wordt onderschreven door ex-Filmfonds-intendant Esmé Lammers, die op haar site Filmzaken.nl² de volgende berekening geeft: 'Om professioneel een film te maken met voldoende (30) draaidagen heb je snel zo'n 30.000 euro per draaidag nodig. Hiermee komen de kosten voor de draaiperiode uit op gemiddeld 900.000 euro. Tel hier globaal eenzelfde bedrag bij op voor de voorbereiding en afwerking en je komt op een begroting van 1,8 miljoen euro.'

Regelingen

De belangrijkste regelingen voor de ontwikkeling en productie van speelfilms van het Filmfonds zijn ondergebracht in New Screen NL, dat zich richt op nieuw talent, experimentele en korte films, en Screen NL voor speelfilms, lange animatiefilms en lange documentaires, zowel bedoeld voor de bioscoop als voor andere vormen van distributie ('theatrical' en 'non-theatrical'). Dit is wat er gewoonlijk onder subsidies wordt verstaan, omdat zoals gezegd maar een heel klein deel van de producties er ook daadwerkelijk in slaagt om uit de kosten te komen. Het jaarlijks revolverende bedrag wisselt. In 2018 ontving het Fonds 679.443 euro en is 605.141 euro weer uitgekeerd aan aanvragers³.

Naast deze culturele regelingen is het Filmfonds ook verantwoordelijk voor een industrie-maatregel, de zogeheten Netherlands Film Production Incentive. Dit is een stimulerings-maatregel voor producties die aan een groter aantal (commerciële) eisen moeten voldoen, zoals de hoogte van het budget en de ervaring van de producent, en bestaat uit een zogeheten *cash rebate* ('een kostprijsverlagende subsidie') van doorgaans 30 procent van de werkelijk bestede Nederlandse productiekosten. Deze regelingen zijn fijnmazig en complex en staan uitgebreid beschreven op de site van het Filmfonds. In tegenstelling tot de selectieve regelingen bij New Screen en Screen NL vindt er bij de Incentive geen inhoudelijke beoordeling van het scenario plaats, maar worden aanvragen uitsluitend productioneel, zakelijk en juridisch getoetst (Netherlands Film Fund 2018)⁴.

Vooral voor jonge of onervaren en onbekende makers is het relatief lastig om het systeem binnen te dringen

Jonge makers

Vooral voor jonge of onervaren en onbekende makers is het relatief lastig om het systeem binnen te dringen. Vandaar dat het Filmfonds samen met diverse partners, van omroepen tot het Mondriaan Fonds, allerlei speciale maatregelen heeft bedacht die het makkelijker moeten maken voor producenten, regisseurs en scenaristen buiten de gebaande paden om een trackrecord op te bouwen. Jaarlijks deelt een jury aan excellente studenten die aan een van de filmopleidingen zijn afgestudeerd zogeheten wildcards uit, die bestaan uit een geldbedrag om een nieuwe fictiefilm, documentaire of animatiefilm te maken, inclusief een bedrag voor coaching en een bijdrage voor de producent. Verder kan er bijvoorbeeld een aanvraag worden gedaan voor een vrijplaats voor beginnende scenaristen, ondergebracht in een coachingstraject onder de noemer *De ateliers*. Een vergelijkbaar project bestaat er ook voor beginnende animatiemakers. Voor beginnende documentairemakers is er het Teledoc Campus-traject, waarin men met name films met een cinematografisch en onconventioneel karakter tracht te steunen. Dan zijn er nog in samenwerking met NTR, het NPO-fonds⁵ en de Stichting Co-productiefonds Binnenlandse Omroep (CoBO Fonds)⁶ de jaarlijks terugkerende series *Kort!* en in samenwerking met Fonds 21 *Ultrakort* voor animatiefilms, waarvan vaak ook, maar niet exclusief, jonge makers gebruikmaken. Samen met het Mondriaan Fonds wordt er om het jaar onder de noemer *De verbeelding* geïnvesteerd in filmproducties op bioscooplengthe van beeldend kunstenaars die zo de kans krijgen om een film te maken.

Omroepen en andere fondsen

Aanvragen die bij het Filmfonds worden gedaan, dekken eigenlijk nooit het hele budget, maar gemiddeld maximaal 50 procent. Dus moet er worden bijgefinancierd. De volgende grote investeerders in Nederland zijn de omroepen (die dragen gemiddeld 250 duizend euro aan een film van 2 miljoen euro bij, via een financieringsketen waarbij ook het NPO-fonds en het CoBO Fonds betrokken kunnen zijn), en de distributeurs (idem 250 duizend euro, distributierechten et cetera). Daarnaast komt er nog een substantieel deel van buitenlandse fondsen en via

buitenlandse belastingmaatregelen vergelijkbaar met de Nederlandse cash rebate (gemiddeld tussen de 400 duizend en de 600 duizend euro). Denk aan coproductieconstructies, waarbij ook buitenlandse cast- en crewleden, locaties, nabewerkingsfaciliteiten et cetera betrokken zijn. Hierbij moet worden opgemerkt dat deze coproducties vaak op basis van wederkerigheid tot stand komen. Een producent die bijvoorbeeld via een Vlaamse coproducent aanspraak kan maken op een bijdrage via het Vlaams Audiovisueel Fonds, zal op haar beurt ook weer met die producent een aanvraag doen bij het Nederlands Filmfonds. Op papier lijkt het een beetje een uitruilactie. Maar het voordeel van coproductieregelingen is dat ze een extra investering betekenen in de industrie, omdat het vaak om eisen aangaande cast- en crewleden gaat, en wordt vertaald in de (post)productiefaciliteiten, en de internationalisering. Met name dat laatste moet niet worden onderschat, omdat het voor filmmakers de weg opent naar buitenlandse markten en festivals.

Daarnaast bestaat nog de mogelijkheid een aanvraag te doen bij het Abraham Tuschinski Fonds⁷, en investeert het Amsterdams Fonds voor de Kunst⁸ af en toe in filmische producties, evenals het Mondriaan Fonds, dat via het project *De verbeelding* samen met het Filmfonds actief lowbudgetkunstenaarsfilms stimuleert.⁹

Crowdfunding

De makkelijkste manier om in Nederland een film te financieren is natuurlijk als je op een of andere manier een zak met geld hebt. Van tijd tot tijd doen romantische verhalen de ronde over mensen die met een goed businessplan langs de bank of andere private financiers zijn geweest voor een lening of investering, hun huis hebben verkocht, de erfenis er doorheen hebben gejaagd, hun creditcard maximaal hebben belast of aan zelfsubsidie doen met inkomsten uit andere bronnen om zo een film mogelijk te maken. Deze vormen van financiering zijn niet duurzaam. Die erfenis kan maar een keer op, en die creditcardschulden moeten, net als de subsidies van het Filmfonds overigens, uiteindelijk worden terugbetaald. En omdat de meeste films nooit helemaal uit de kosten komen, vloeit niet al het geld terug naar het Filmfonds. Daarom zijn veel van hun bijdragen uiteindelijk subsidies. Van

een creditcardmaatschappij kun je dat natuurlijk niet verwachten.

Sinds een jaar of tien is er in Nederland in navolging van de Verenigde Staten echter nog een andere manier bij gekomen om geld op te halen voor films, namelijk via crowdfunding. Platforms als Voordekunst en Cinecrowd zijn het bekendst. Hier kunnen filmmakers particularien vinden die kleine bedragen in films willen investeren, vaak in ruil voor een toegangskaartje of aardigheidje, tot vermelding in de credits bij bedragen boven de 1000 euro.

In de bijna tien jaar dat Voordekunst¹⁰ en Cinecrowd¹¹ nu bestaan hebben ze respectievelijk bijna 2 miljoen euro opgehaald bij 20.000 donateurs voor ruim 250 projecten en 5 miljoen euro bij 60.000 donateurs voor zo'n 650 projecten. Je vindt er grotendeels beginnende filmmakers, maar ook gevestigde producenten weten hun weg naar de platforms steeds vaker te vinden voor aanvullende financiering voor hun projecten. Makers stellen vooraf een financieringsdoel en -termijn op. Als het doel niet wordt gehaald krijgen de donateurs hun bijdragen terug. ●

Literatuur

- Netherlands Film Fund (2018) *Film facts & figures of The Netherlands: may 2018 issue*. Amsterdam: Netherlands Film Fund.
- Filmmakersinitiatief 2018 (2019) *Waar leggen we de lat? De resultaten van de enquête onder regisseurs, scenaristen en acteurs: Filmmakersinitiatief 2018, 27 februari 2019, EYE Filmmuseum; De hoofdpunten van de enquête: filmmakersymposium*. (S.l.): Filmmakersinitiatief 2018.

Noten

- 1 filmmakersinitiatief.nl
- 2 filmzaken.com
- 3 www.filmfonds.nl/page/6568/recoupment-en-revolverende-middelen-hoe-en-waarom
- 4 screen-nl; www.filmfonds.nl/film-producties/film-production-incentive
- 5 npf-fonds.nl
- 6 www.cobofonds.nl/over-cobo/
- 7 www.abrahamtuschinskifonds.nl
- 8 www.amsterdamsfondsvoordekunst.nl
- 9 www.mondriaanfonds.nl/en/application/de-verbeelding
- 10 www.voordekunst.nl/film
- 11 cinecrowd.com/en/how-it-works-0

Dana Linssen
is filmcriticus